

Táborok változó korokban

1976–80 NYIK tábor II. kerület Marczibányi tér-Hűvösvölgy

1999–2017 Zebegényi Szőnyi István Baráti Kör Ifjúsági Képzőművészeti Tábor

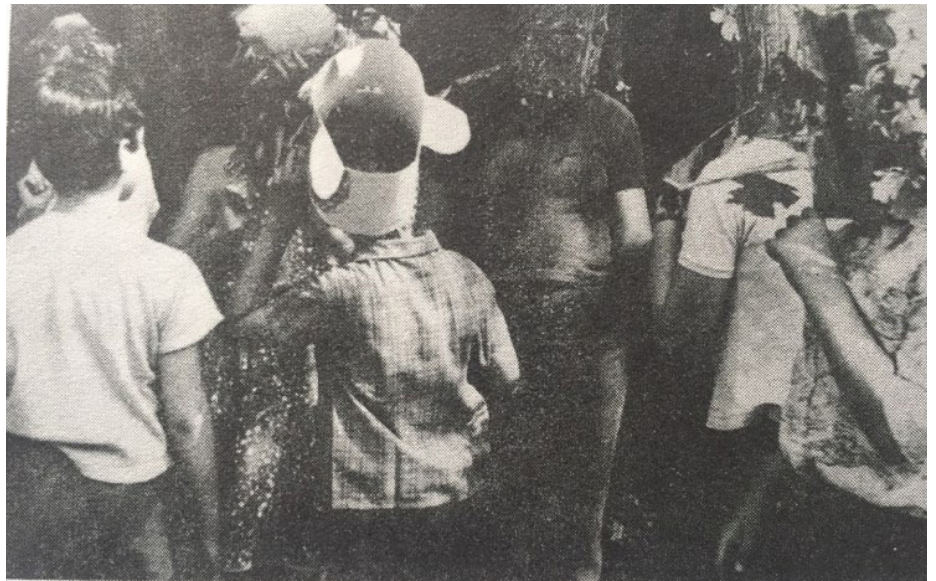
1999–2008 GYIK tábor Szanticska

Sinkó István, képzőművész, művészeti író, rajztanár

1. A NYIK tábor

Pedagógus pályám kezdete igen csak mozgalmasan indult. Alig kezdtem tanítani a XII. ker. Városmajori Általános (később Kós Károly zene tagozatos) iskolában, szinte az első tanév közepétől Budafokon szakkört indítottam, s a tanévzárást követő nyáron becsöppentem egy akkorra már működő tábor komplexumba, a II. kerületi tanács és a Marczibányi téri Művelődési Ház által szervezett Nyelvi és Képzőművészeti Táborba. Itt csoportvezető tanár voltam egy kurzuson keresztül - talán két hét volt ez az idő. Érdekes, ám számomra kaotikus és épp a rajzi (vizuális) vonalat nagyon másodrendűnek tekintő vállalkozás volt. Ugyanakkor érdekesnek tűnt, mint hosszú távú lehetőség, ezért felszólaltam egy táborzáró vezetőségi ülésen és elmondtam mit érek hiányosságnak, miben változhatna a tábor. 24 éves kezdő pedagógusként - visszatekintve - elég nagy merészség volt ez, nulla tapasztalattal. Ötletem és talán vakmerőségem megtetszett Szabó Tamás József táborvezetőnek, s felkért a képzőművészeti al-tábor szervezésére, vezetésére. Így négy éven keresztül minden nyáron június-júliusban egy, másfél hónapig vezetem nem csupán csoportot, de az utolsó vezetői évemben már húsz rajztanárt is a táborban.

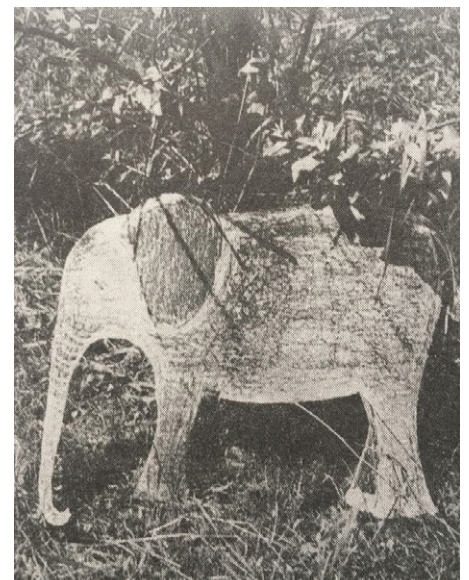
A tábor felépítése nagyjából a következő volt: a két al-tábor, a nyelvi és a képzőművészeti egymástól független tematikával és helyszínen - de nem messze egymástól - működött. Közös programjaik az

étkezések, az egynapos szentendrei kirándulás, illetve az egy-két alkalommal megszervezett strandolás voltak. Én bevezettem a két hetes kurzusok végén egy kiállítás-munkabemutató programot, ahol közönségként a nyelvi táborosok is megjelentek.

Tapasztalatlan, kezdő pedagógusként az első két év inkább ösztönös, mint tudatos programépítéssel telt. Fontosnak tekintettem a szabadban való munkálkodást, a sokféle anyaggal való ismerkedést, érdekes technikák bemutatását és az egyéni és csoportos feladatok változatos alkalmazását. A tematikákat a csoportvezetők maguk alakították ki, de volt közös konzultáció a programépítésben.

A tábor két helyszínen működött: a Pesthidegkúti Petőfi Művelődési házban - ahová minden reggel a Marczibányi térről buszok vitték ki

Képek a NYIK táborból

a csoportjainkat - illetve a Hűvösvölgy is szerepelt, mint állandó alkotó helyszín. A kis művelődési ház színpadtermében, illetve a jókora kertben elfért vagy ötven gyerek. Nem volt teljesen korosztályos

elkülönülés, de igyekeztünk úgy szervezni a munkát, hogy a kisebbek és nagyobbak külön-külön tudjanak dolgozni. A felszereltség a kezdeti, meglehetősen primitív anyagellátottság után évről évre javult, rengeteg festék, ecset, kisebb-nagyobb papírok, tekercsek, színes anyagok kerültek a kezekhez.

1978-ban a táborvezetés megrendelt tőlem egy módszertani programtervezetet, melyet Sz. Vida Mária ajánlásával adott ki a II. kerületi tanács vb. művelődési központja. E programfüzetben a három korcsoport vezetői számára igyekeztem összefoglalni azokat a módszertani lehetőségeket, melyek a két hét alatt a korcsoportok munkájában megjelenhetnek.

Alaptételként a természetben és a természettel való játékos feladatokat jelöltem meg. A 6-8 évesek, a 10-12 évesek és a 12-16 éves korosztály hasonló feladattípusokkal, de más módszerekkel - és természetesen más eredményekkel - foglalkozott. Például a legkisebbek a „szél” hívószóra szélkelepet, sárkányt építettek, lefestették a szelet, a szél és erdő kapcsolathoz egy mesét írtak közösen és azt játszották el maszkban, jelmezben. Ugyanígy a „minden mozog” jelígre - még a strandon is - a víz, szél, állatok, emberek mozgásának megfigyelése, rögzítése volt egy kijelölt feladatsor. A nagyobbak a növényekkel foglalkoztak két hétig. Az „átváltozás” volt a nagyok tematikus feladata. Ezt két hétig az arc átalakítástól a strandon elkészítendő vízi szörnyön keresztül a fiktív átváltozás történet dramatizálásáig terjedt. A művelődési ház udvarán kisebb csoportokban életnagyságú bábokat, faágak és papír, spárga, festék segítségével monumentális alakokat is készítettek a gyerekek.

Lelkesen ajánlottam módszerként az eleven szemlélet - megfigyelés - variációk - analízis - szintézis-kollektív feldolgozás módszertani fontosságát. Ma már kicsit megmosolyogtató ez a direkt nevelési

Nap	1.korcsoport. (6-8)	2.korcsoport. (9-11)	3.korcsoport. (12-14)
II. hét 1.nap	Mi is mozgunk (csoportos)	Préselünk-nyomtatunk	Az állat és az ember - montázs (egyéni és csoportos)
2.	Rálépünk - leszakítunk. Akció és papírszobor (csoport)	Gyűjtött anyag kevert felhasználása, dombormű (csoport)	Az állat - ember montázs szobor (egyéni)
3.	Strand - a mozgó víz (csoport)	Strand - a cseppel játszunk (csoport)	Strand - a viziszörny (csoport)
4.	Bábtervezés és mozgatás (csoport)	Szobor a vízről (csoport)	Diszlet- és jelmezkeszítés a megszemélyesített környezetről (csoportos)
5.	Kiállítás-rendezés (csoport)	Kiállítás-rendezés (csoport)	Kiállítás-rendezés (csoport)
6.	Közös játék vagy kirándulás	Közös játék vagy kirándulás	Közös játék vagy kirándulás

Egy oldal a NYIK tábor programjából

forma - az elsajátíttatás, a képzés kissé merev formája. Ugyanakkor a füzetben leírtak - most, hogy a cikk írásakor átnéztem - 43 év távlatából is még mindig hasznosak lehetnek egy nem túl nagy igényekkel, speciális szándékokkal szervezett nyári képzőművészeti táborban.

2. Zebegény, Nyári Ifjúsági képzőművészeti tábor

A zebegényi táborba való meghívásom, s vezetővé avanzsálódásom már huszonegynéhány évnyi pedagógusi-szakmai tapasztalattal a hátam mögött ért el. A zebegényi amatőr képzőművészeti tábor

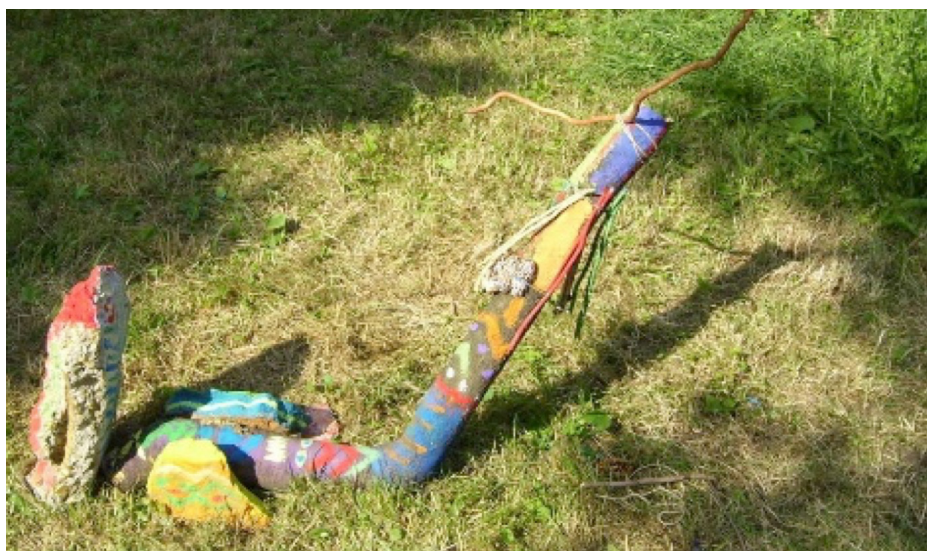
1969-től működött, és elsősorban a középiskolás vagy annál idősebb ifjú alkotók számára adott szakmai képzést. Az ifjúsági tábor valamivel később alakult meg,

1999-ben szervezték át. Ekkor lettem a tábor tanára s egy évvel később vezetője. A tábor karaktere már körvonalazódott korábban - több, egymástól elkülönülő szakmai csoport, keramikus, tűzománc, festő és rajz-grafikai csapat alkotta a mintegy hatvanfős létszámot, (mely a későbbi években a felére csökkent) és 14 napos táborstruktúrában ott alvós (faházak)

formában működött. Szőnyi István egykori háza és kertje volt a centruma a tábori életnek. A Szőnyi Emlékmúzeumot minden évben meglátogattuk, a ház mellett húzódó dombokon, réteken folyt a munka. Jellegzetesen többoldalú volt ez a tábori módszertan. Volt egy tipikus mesterséget bemutató - el-sajátító része (tűzzománc, kerámia, festő) és volt a rajz-grafika. Én ezt a „szakot” vezettem. Vezetőként azt az elképzelést igyekeztem megvalósítani a négy - majd később a festő és grafika összevonásával három - kollégával, hogy a szakirányok között legyen átjárás, ne különüljenek teljesen el az egyes technikák. Ebben kitűnő partnerekre találtam Kiss Mihály festőművész-grafikus művésztanár, Csikós Tibor festőművész, Ujj Zsuzsa keramikus és Mártonffy Mandula ötvös személyében. Közös munkánk eredményeképp a kezdetben 14 majd 12, később 9 napos tábor végén a kiállításokon minden gyerektől voltak a választott szakokon kívül más szakon készített munkák is.

A tábor a klasszikus képzéseken túl egy friss, kreatív vonalat is képviselt. Nem csak a megtanulható, el-sajátítható, hanem a spontán, a táj, az alkalom által is irányított alkotói munka is jelen volt. A grafikai szekcióban is készültek gipszes gézzel, fonállal alakított, úgynevezett land-art művek, a festők is nyomtattak (esetleg a kép felületére) nyomdafestékkel grafikai lapokat, és a kerámián is készültek színes szobrok, a tűzzománc tervek között is volt festői igényű munka.

A csoportok a saját „életterük”, azaz a termük, műtermük mellett belakták a domboldalt, a Dunapartot, a falu utcáit. Az előzetesen megvitatott és közösnek mondható tematikai terv mellett sok lehetőség nyílt az improvizációra: esős idő esetén lehetett téma az eső, a pocsolya, a vízfolyás, a Duna parton „víz-festés” azaz akvarell-festékkel színezni egy-egy kis vízmoszt a partszakaszt. Épültek komoly építmények anyagokból a fák között. Használtuk a testünket:

Képek a zebegényi táborokból (2007-20014)

arc, kézbe festéssel, talpnyomattal is készítették munkákat a kisebbek és nagyobbak is. Az utolsó 7 évben a festő és grafika szak összevonásával, Csikós Tibor távozása után egybemosódott a festői és grafikai feladatok rendje (illetve változva követték egymást a festészeti és grafikai feladatok a héten belül). A feladatokat a csoportok a csoportvezetővel minden reggel munkakezdekor átbeszélték, s így indult a nap. A feladatok gyakran átnyúltak a következő napra napokra is (különösen a 14 napos táborozás idején). A záróakkord egy, a teljes csapat által közösen tervezett és megfestett nagyméretű tekercsfestmény elkészítése volt. Ezek a záró kiállítások díszei voltak, melyeket az odalátogató szülők is megcsodáltak. Munkáinkból az évek során két nagyszabású kiállítást rendeztünk a Szőnyi Emlékmúzeumban.

3. GYIK tábor Szanticskán

1999-ben Szanticska polgármestere meghívta Szemadám György festőművészt, Vörösváry Ákos műgyűjtőt és engem, hogy láto-gassunk el a kis Borsod megyei zsákfaluba, ahol ő nagy kulturális tervekkel kezdett „életet lehelni” az elnéptelenedett falvacskába. Korábban már kortárs művészeket hívott, hogy fessék ki a katolikus kápolna-templomot, és tőlünk újabb ötleteket várt. Szemadám, aki korábban a Gyermekek és Ifjúsági Képzőművészeti Műhely (GYIK Műhely) vezetője volt (tőle vettem át a művészeti vezetést 1993-ban) javasolta, csináljunk itt GYIK tábort. 1999 nyarán indult a tábor 10-16 évesek számára mintegy húsz fővel, mely később 25-27 főre emelkedett (akkor még középiskolások is jártak a GYIK-ba.) A tematika a klasszikus képzőművészeti táboroktól eltérő, egységekre, akciókra és spontán, egyéni ambíciók megvalósítására épült. A hely adottságai, a „mindennel, mindenhol és mindenre lehet alkotni” varázsával óriási lehetőségeket kínált a 8 év alatt (ebből én az utolsó tábori évben már nem voltam jelen) fantasztikus csoportmunkák születtek. A falu

Képek a zebegényi táborokból (2007-20014)

kocsmájának falára egy GYIK Főnix seccót festettek a gyerekek, az egész csapat, váltott felállásban. Ez egy kb. 8 m hosszú és másfél méter magas falkép volt. A falu templomának ablakait színes üvegfestékkel festették át. A falu közepére az egyik évben betonból elkészült az Ismeretlen Szanticskai szobra másfeles életnagyságban. Az évek során a falu hozzászokott jelenlétünkhöz, a polgármester minden kívánságunknak eleget tett, élvezete a velünk történő közös munkát. Egy kis erdősávot megkaptunk a GYIK liget kialakítása számára, mely területen a fákra, földre szobrokat, land-art műveket készítettek a gyerekek. Ezek legalább a következő táborig épen meg is maradtak. Több alkalommal tematizáltuk a tábori feladatokat a videó készítésre. Volt laptop, vágó program,

néhány kamera, lámpa, így szinte mindenki tudott kisfilmeket forgatni. Az egyik évben már az elutazás előtt kiadott zenékre klipeket kellett forgatni felhasználva minden, a faluban található lehetőséget. Így például a kis, erdei temetőben is készült két-három klip. A gyerekek egész nap szabadon kószálhattak, kereshették a legalkalmasabb helyszíneket, anyagokat. Ez a szabadságérzet volt Szanticska legfontosabb hozadéka. A falu fölötti kilátót, illetve annak lábát is kifestettük. Volt egy visszatérő tematikus nap, a Tűzrajz készítése. Ez komoly – és tudomásom szerint soha, sehol gyerekcsoportok által másuttal nem készített hatalmas land-art mű volt. A falut körülvevő, és messziről is jól belátható dombok egyikének oldalában egy jelszerű vonalat rajzoltunk faforgácsból egy

általunk kialakított árokba szórva a forgácsot (kb. 2-3 mázsa volt az anyag). A vonalrajz hosszúsága mintegy 50 méter körül volt, hol egy korona, hol egy fénix madár, hol csak egymásba futó körök. A forgács vonalakat gázolajjal és benzinnel locsoltuk, majd meggyújtottuk több ponton. Ez a több száz méter távolságból is látható égő vonal maga volt a csoda. A résztvevők, felnőttek és gyerekek egyaránt bámulták a fényes rajzt - persze naplemente körül gyújtottuk meg. A rajz kialakításában, az anyag kiszállításában, a tűzvédelem biztosításában a polgárőr - polgármester Pál István segédkezett.

A tábor különleges hangulatát szolgálta a reggeli taicsi gyakorlatok szabadon választott elvégzése (melyet Nagy István grafikusművész, csoportvezető kollégánk vezényelt le). Volt néptánc tanulás Eplényi Anna kollégina vezetésével. Lehetett famunkákat készíteni az asztalos műhelyben, vályogvetést tanulni autentikus vályogvetőtől és tésztát gyúrni a „szanticskai pizzához”. Ez a komplex élményanyag tökéletesen beleilleszkedett a GYIK Műhely alapeszméjébe, a tematikába és remek lehetőségeket kínált a tanárok és gyerekek együttműködésére. (A kollégák, akik ezekben az években ott vezettek csoportot: Eplényi Anna, Kalmár István, Keserue Zsolt, Nagy István és Sinkó István)

Képek a szanticskai táborokból

